

erfaringer

Samtale mellom lærer Christina og tolk Anne-Grethe.

Tolkens erfaringer

Christina: Du jobber jo som tolk og jobber mye med fremmedspråklige døve. Hvordan tolker du for døve som snakker et annet tegnspråk enn deg selv?

Anne-Grethe: Ja, det er et godt spørsmål. Døve som kommer til Norge fra andre land, kan i noen tilfeller tegnspråk fra sitt hjemland mens andre ikke kan det. Uansett kan de ikke norsk tegnspråk når de kommer til Norge. I kommunikasjonen blir det derfor mye forhandling om mening og da bruker vi mye ikoniske tegn.

Christina: Ja ikke sant, ikoniske tegn som for eksempel HUS, SOVE, DRIKKE. Disse kan jo være relativt lette å avlese. Men blir det da ikke en utfordring hvis man vil samtale på et litt dypere nivå?

Anne-Grethe: Det er selvfølgelig en større utfordring. Vi må da visualisere mye og være konkrete. Vi kan for eksempel tegne, vise bilder og bruke kart. Men morsmålstolken er også viktig.

Morsmålstolk

Christina: Ja, morsmålstolken kan jo talespråket fra hjemlandet. Hørende innvandrere vil jo ha stor nytte av en talespråklig morsmålstolk, men hvordan er det for døve?

Anne-Grethe: Noen døve har gått på skole i sitt hjemland og kan dermed lese og skrive litt. Hvis jeg står fast og det er enkeltord jeg ikke klarer å formidle, kan morsmålstolken hjelpe ved å skrive ordet slik at den døve innvandreren kan lese det. Man kan også prøve munnavlesning der den døve innvandreren avleser munnbildet når morsmålstolken sier det aktuelle ordet. Det med kulturforståelse blir også viktig.

Christina: Ja, kulturforståelse blir jo selvfølgelig viktig. Du kjenner jo ikke det aktuelle landets kultur. Morsmålstolken vil jo kjenne til landets religion, skikk og bruk, hva folk gjør, hva man jobber med og hvordan samfunnet fungerer.

Anne-Grethe: Ja, det kan for eksempel være en situasjon der jeg skal stemmetolke. Den døve snakker kanskje om hva han eller hun har jobbet med i sitt hjemland. Jeg kjenner jo ikke til det området personen kommer fra og må da prøve å danne meg en mening ut fra det som blir sagt. Jeg kan for eksempel være usikker på betydningen av tegnet den døve bruker (eksempel blir vist i videoen). Jeg kan se for meg at tegnet kan bety vaskeri. Da kan morsmålstolken korrigere og for eksempel si at man har ikke vaskeri i det området den døve innvandreren kommer fra. Jeg kan da legge bort den tolkningen og starte på nytt.

Det tar tid

Christina: Det var kjempesmart at morsmålstolken, som kjenner til kulturen og området, kan samarbeide med tegnspråktolken. Men, hvis f.eks. den døve innvandreren er hos legen og det både er en tegnspråktolk og en morsmålstolk til stede - blir det ikke da veldig mange personer? Man har jo ofte bare 15. minutter til rådighet. Holder det?

Anne-Grethe: Nei, man har ikke nok tid. Det er viktig å bruke god tid når man for eksempel er hos legen. Det er viktig å si ifra til legen på forhånd at det tar ekstra tid fordi man må forhandle om en felles mening. Det er viktig at legen vet at vi må forhandle oss frem til en felles tegnforståelse fordi vi ikke har et felles språk.

Hvis jeg skal tolke noe og den døve svarer, er det viktig å forklare legen at det ikke er en direkte oversettelse jeg kommer med, men en fortolkning. Jeg gjør antakelser som jeg bringer videre til legen.

Christina: Akkurat.

Voksenopplæring

Anne-Grethe: Det blir derfor viktig å starte tidlig med tegnspråkopplæring. Du jobber jo med voksenopplæring.

Christina: Ja, jeg jobber med voksne døve innvandrere i voksenopplæringen. Som du sier, så er det viktig at de døve innvandrerne kommer tidlig til oss. I opplæringen begynner vi med grunnleggende kommunikasjon. I tegnspråkundervisningen drar vi ofte ut og besøker ulike steder som for eksempel rådgivningskontoret, hjelpemiddelsentralen og døveforeningen. Den døve får da tidlig oversikt over hvem de kan ta kontakt med hvis de trenger hjelp. De kan da dra til hjelpemiddelsentralen eller de kan dra til døveforeningen hvor de treffer andre døve. Når vi er på tur, tar vi også opp hvordan kollektivtransporten fungerer slik at man vet hvordan man kan komme seg fram.

Ansvarsavklaring

Anne-Grethe: Jeg opplever ofte å komme i et dilemma. Hvis jeg er alene med pasienten hos legen, kan jeg bli litt usikker. Hvis pasienten for eksempel får en resept der det står at tablettene skal tas klokken slik og slik. Da kan jeg bli usikker på om den døve pasienten oppfatter det eller om jeg har oppfattet pasienten riktig. Det føles veldig trygt hvis rådgivningstjenesten også er med til legen. Da vet jeg at den viktige informasjonen jeg formidler videre blir oppfattet av rådgivningstjenesten og at de kan følge opp den døve innvandreren i etterkant av legebesøket.

Christina: Det må være en trygghet for deg å vite at noen følger opp den døve etter besøket hos legen. Du skal jo bare være tolk. Jeg har den samme erfaringen i min jobb. Det kan komme elever som har vært hos legen og har med seg en anvisning og en resept. Da sier jeg at de må ta med resepten på apoteket for å kjøpe medisin. Dette har kanskje ikke den døve oppfattet og det er et veldig typisk eksempel på at de går glipp av veldig mye informasjon. Det er mye de ikke får med seg. Jeg opplever ofte at jeg har mange hatter og hjelpe til med mye annet enn det jeg skal som lærer. En tidlig rolleavklaring er viktig slik at den døve innvandreren får oversikt over hvem som har ansvar for hva, og med det vet hvor de skal gå for å få hjelp.

Anne-Grethe: Når jeg vet at rollene er avklart og jeg vet hvem som har ansvaret for dette og hint, blir det blir lettere å samarbeide, det gjør jobben min lettere og jeg kan slappe litt mere av.

Tidlig tegnspråkopplæring

Christina: For både hørende og døve innvandrere kan det å komme til et nytt land være forvirrende. Mye informasjon kan gå tapt. Hørende innvandrere kan bruke morsmålstolk. Da får de en tolk som både kan deres språk og som har den samme kulturbakgrunnen. Hørende kan bruke morsmålstolk som har samme språk og som kommer fra samme kultur som innvandreren. Det må føles veldig trygt. Døve har ikke den samme muligheten fordi vi her i landet ikke har morsmålstolker på ulike tegnspråk. Det blir derfor viktig at døve innvandrere tidlig får tilbud om opplæring i norsk tegnspråk.

Anne-Grethe: Selvfølgelig! Jo, tidligere de lærer seg norsk tegnspråk, jo raskere kommer de i gang med å skaffe seg den informasjonen som andre får ved å bruke morsmålstolk.

Christina: Ja, ikke sant!